

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Iveta Háberová

Námety hier k téme globálne vzdelávanie

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS: PaedDr. Iveta Haberová

Kontakt na autora: Základná škola Raslavice, Toplianska 144, 086 41 Raslavice
paeddr.haberova@gmail.com

Názov OPS: Námety hier k téme globálneho vzdelávania

Rok vytvorenia OPS: 2014
IX. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Ing. Zuzana Šoltisová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Asociácia Concord, ekológia, globalizácia, globálne vzdelávanie, globálne občianstvo, , klimatické zmeny, rozvojová pomoc a spolupráca, stratégia oficiálnej pomoci Slovenskej republiky, témy globálneho vzdelávania, životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty.

Anotácia

Práca OPS približuje globálne vzdelávanie cez námety hier, poskytuje pedagógom rôzne možnosti činností, aktivít z oblasti globálneho vzdelávania, ktoré sú vhodné pre žiakov základných škôl, ako aj pre žiakov stredných škôl. Činnosti so skúsenosťami z praxe môžu byť využiteľné na vyučovaní v rôznych predmetoch i v mimoškolských aktivitách, či v každodennej edukačnej praxi, môžu tak prispieť k zvládaniu kompetencií cez prioritné témy zaoberajúce sa globálnymi problémami sveta.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Názov akreditovaného vzdelávacieho programu KV	Číslo akreditovaného vzdelávacieho programu KV
Rozvíjanie morálneho gvedomia žiakov v škole	1378/2014-KV
Využitie fenoménu osobnosti v edukácii so zameraním na osobnostný a sociálny rozvoj žiaka	1250/2014-KV
Poznávaním žiakov z marginalizovaných komunit k vytváraniu priaznivého edukačného prostredia a odbúravania predsudkov	1150/2014-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 POSTAVENIE GLOBÁLNEHO VZDELÁVANIA V SÚČASNEJ SPOLOČNOSTI	7
1.1 Smerovanie globálneho vzdelávania zo zreteľom na žiaka	7
2 VÝCHODISKÁ PRE GLOBÁLNE VZDELÁVANIE NA SLOVENSKU	9
2.1 Príprava hodiny s využitím prvkov globálneho vzdelávania	10
2.2 Témy a aktivity globálneho vzdelávania	11
3 NÁMETY AKTIVÍT	12
3.1 I. okruh - Životné prostredie	12
3.2 II. okruh aktivít na tému Globálne občianstvo.....	16
3.3 III. okruh aktivít na tému Rozvojová spolupráca	19
3.4 IV. okruh aktivít na tému Chudoba	22
3.5 V. okruh aktivít včlenených priamo do vyučovacieho predmetu	25
3.6 VI. okruh aktivita na tému Človek a spoločnosť – šikana	28
ZÁVER	29

ÚVOD

Globálne vzdelávanie považujeme dnes za vzdelávací prístup, ktorým sa dostávame k hlbšiemu porozumeniu rôznorodosti a nerovnosti vo svete, k príčinám ich existencie a možnostiam riešenia problémov s nimi spojených. Podnecuje všetkých zainteresovaných bez ohľadu na vek ku skúmaniu otázok ako napríklad chudoba a ich prepojenie s každodenným životom. Zmenou stereotypov a podporou nezávislého samostatného myslenia máme možnosť pomocou globálneho vzdelávania pomôcť rozvíjať aj praktické zručnosti a prispieť k pozitívnym zmenám v lokálnom, avšak aj globálnom merítku. Globálna výchova je považovaná za mladú koncepciu vo vyučovacom procese a jej hlavným aspektom je obohatiť a zrealizovať už existujúce koncepcie vzdelávania.

Dnešné množstvo väzieb medzi krajinami je znakom súčasného sveta ako komplexný globalizovaný systém. Ľudí, ktorí žijú v istej krajine, môže veľmi výrazne ovplyvniť to, čo sa deje tisíce kilometrov od ich domovov. Poukázala na to napríklad súčasná ekonomická kríza, ktorá sa preliala do celého sveta. Vzájomné hospodárske, geopolitické a sociálne putá, ako aj moderné komunikačné technológie, médiá a preprava, teda faktory umožňujúce rýchly tok informácií, ľudí a tovarov, sú zároveň príčinami a aj charakteristikami procesu, ktorý vedie k vzájomne závislemu svetu a obsahuje stále nové problémy a výzvy, ktoré je potrebné riešiť. Zhoršujúce sa životné prostredie, vojnové konflikty, utečenci, ekologické katastrofy, chudoba, hlad, rôzne formy diskriminácie, otázka základných ľudských práv a iné sú témy, ktoré sa nás všetkých dotýkajú.

Pri uplatňovaní foriem globálneho vzdelávania vzrastá informovanosť a pripravenosť najmä mladých ľudí na život v súčasnom svete a rozvíjanie kompetencií, ktoré im umožnia stať sa aktívnymi občanmi prijímajúcimi zodpovednosť za seba, za svoje konanie i za svoje široké okolie. (zdroj:Nádvorník, Volfová, 2004, s.15)

Žiaci sú veľmi vnímaví a so záujmom sledujú dianie okolo seba. Sledujú masmédiá, ktoré vo veľkej miere vplývajú na vytváranie ich názoru. Získavajú údaje z internetu, majú prístup k rôznym druhom informácií. Mnohé pojmy sú avšak pre nich menej zrozumiteľné, a zjednodušené, veku primerané podanie umožňuje pochopiť často i zložité veci a udalosti okolo nás. Preto záleží na formovaní správneho postoja každého človeka a aktívneho prístupu k problémom, ktoré sprevádzajú náš súčasný život a ovplyvnia aj našu budúcnosť.

Otvorenosť voči novým poznatkom, aktívny prístup k riešeniu problémov, orientácia v súčasnom globalizovanom svete, samostatné rozhodovanie na základe správne vyhodnotených informácií, porozumenie pre problémy iných ľudí sú cestou, ktorá vedie k zlepšeniu a skvalitneniu života všetkých ľudí.

Snahou globálneho vzdelávania je výchova a formovanie aktívneho občana, ktorý si uvedomuje svoju úlohu pri riešení javov na globálnej úrovni. Prístup každého jednotlivca k svojmu prostrediu, k ostatným ľuďom. Čím skôr si uvedomíme, že naše rozhodnutia a skutky môžu našej planéte a jej obyvateľom pomôcť alebo uškodiť, tým skôr môžeme prebrať zodpovednosť za svoje činy a viesť k tomu aj deti od najmladšieho školského veku.

Zámerom mojej práce je priblížiť globálne vzdelávanie cez námety hier a poskytnúť pedagógom rôzne možnosti činností a aktivity z oblasti globálneho vzdelávania, vhodných pre žiakov základných škôl, ako aj žiakov stredných škôl, ktoré môžu učitelia využiť na vyučovaní v rôznych predmetoch i v mimoškolských aktivitách a využívať ich vo svojej každodennej edukačnej praxi, čím tak môžu prispievať ku zvýšeniu zvládnutia kompetencií cez prioritné témy zaoberajúce sa globálnymi problémami sveta.

Teoretická časť sa zahŕňa základné východiská globálneho vzdelávania, prípravu vyučovacej hodiny s využitím prvkov globálneho vzdelávania, ako aj témy a aktivity pre iniciáciu globálneho vzdelávania.

Praktická časť obsahuje konkrétne námety aktivít, aktivity s prechodom využitia prvkov premostení tém z rôznych oblastí globálneho vzdelávania. Každý učiteľ si môže aktivity upraviť podľa potrieb cieľovej skupiny a vyučovacieho predmetu.

1 POSTAVENIE GLOBÁLNEHO VZDELÁVANIA V SÚČASNEJ SPOLOČNOSTI

Globálne výzvy 21. storočia, kde ešte stále prevláda chudoba, hlad, nedostatok pitnej vody a zároveň existujú alternatívy udržateľného rozvoja, mieru a harmónie, potrebujú globálne riešenia. Globálne vzdelávanie ako proces, ktorý hľadá odpovede na zložitú realitu dnešného života v globalizovanom svete, je aj spôsob vzdelávania a učenia, ktorý skutočne zodpovedá aktuálnym životným potrebám a nabáda k zodpovednosti, nielen za jednotlivca, ale i za náš spoločný svet formou delenia sa o svoje skúsenosti, ponaučenia a stratégie pre kvalitnejší a hodnotnejší život. (zdroj: Lysý a kol., 2007)

Špecifickým znakom je skutočnosť, že impulzom k jeho vzniku neboli akademické kruhy, či školské programy. Túto formu vzdelávania uviedli do života mimovládne organizácie, venujúce sa rozvojovej pomoci, už v osemdesiatych rokoch 20. storočia. Vydalo to nedostatočné informovanie o rozvojovej problematike pre širokú verejnosť a školy. Mimovládne organizácie v západnej Európe pochopili súvislosť medzi rozvojovou spoluprácou, resp. pomocou a informovaním a vzdelávaním o rozvojovej tematike. Globálne vzdelávanie sa chápe ako **prierezová disciplína** zahŕňajúca témy z oblasti udržateľného rozvoja, ľudských práv, ekológie, multikultúry a občianstva. Jeho cieľom je pochopenie vzťahov medzi životmi ľudí z vyspelých a rozvojových krajín a na tomto základe tiež podpora medzinárodnej rozvojovej spolupráce. Návojský charakterizuje takéto vzdelávanie ako dynamický, interaktívny proces, ktorého cieľom je dosiahnutie komplexných vedomostí o rozvojovej problematike a vzájomnej súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi problémami, podpora interkultúrneho porozumenia, podpora sociálnych zmien, ktoré by viedli k rovnosti, spravodlivosti a solidarite, k podpore práv a povinností pre každého jednotlivca, ktorý by mal prispieť k trvale udržateľnému rozvoju. (zdroj: www.rozvojovevzdelavanie.sk)

Podľa Nádvořníka, Volfovej (2004) je globálne vzdelávanie celoživotný vzdelávací proces, ktorého cieľom je :

- informovať o živote ľudí žijúcich v rozvojových a rozvinutých krajinách a umožňovať ľuďom pochopiť súvislosti medzi ich vlastnými životmi a životmi ľudí na celom svete,
- uľahčovať pochopenie ekonomických, sociálnych, environmentálnych, politických a kultúrnych procesov, ktoré ovplyvňujú životy všetkých ľudí,
- rozvíjať schopnosti, ktoré umožňujú ľuďom aktívne sa podieľať na riešení problémov,
- podporovať hodnoty a postoje, ktoré umožňujú ľuďom aktívne sa podieľať na riešení
- problémov na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni,
- smerovať k prijatiu zodpovednosti za vytváranie sveta, kde majú všetci ľudia možnosť
- žiť dôstojný život podľa svojich predstáv.

1.1 Smerovanie globálneho vzdelávania zo zreteľom na žiaka

Globálne vzdelávanie pripravuje každého zainteresovaného jedinca na život v súčasnom prepojení a rýchlo sa meniacom svete. Jeho snahou je viesť ľudí k porozumeniu

základných problémov súčasného sveta, k vytváraniu vlastných názorov na svet a k rozvoju schopností podieľať sa na ich riešení. Inštitút Globálneho vzdelávania (The Institute of Global Education) definuje svoj cieľ ako snahu pomôcť spoluvytvárať svet, kde je mier a dostatok jedla súčasťou života všetkých ľudí, kde existuje environmentálna zodpovednosť, kde panuje sociálna spravodlivosť a kde jedinec dosahuje najvyššie méty seberealizácie v rámci komunitnej spolupráce. (zdroj:www.rozvojovevzdelavanie.sk)

Podľa definície North-South centra do globálneho vzdelávania patrí vzdelávanie o udržateľnom rozvoji, o ľudských právach, o mieri, o predchádzaní konfliktom a o medzikultúrnom dialógu. Zámerom je podporovať toleranciu, solidaritu a pochopenie problémov medzinárodného rozvoja a metodicky podporovať aktívne učenie a reflexiu, kladením dôrazu na rôznosť a rešpekt k druhým, prispievať tiež k ujasneniu vlastných priorít študentov v globálnom kontexte, ako aj zlepšovať informovanosť a vedomosti celej európskej verejnosti vo veciach globálnej vzájomnej závislosti, solidarity prostredníctvom vytvorenia lepších podmienok pre tieto účely. Ciele globálneho vzdelávania možno formulovať v oblastiach špecifických kompetenciou účastníkov vzdelávacieho procesu, teda v oblastiach poznatkov, zručností a postojov. (zdroj:www.varianty.cz/static/grv.php)

Prepojenosť jednotlivých oblastí globálneho vzdelávania prináša pre rozvoj osobnosti jedinca zmeny v jeho správaní, zodpovednejší prístup k svojmu okoliu a celému svetu cez veľké množstvo pozitívnych podnetov. (upravené podľa zdroja: Suchožová, 2007).

2 Východiská pre globálne vzdelávanie na Slovensku

Globálne vzdelávanie je doménou hlavne mimovládnych organizácií združených v Platforme mimovládnych rozvojových organizácií (PMVRO). Platforma je členom asociácie CONCORD, ktorá združuje národné platformy mimovládnych rozvojových organizácií členských štátov Európskej únie.

Vzdelávanie a informovanie verejnosti o otázkach rozvojovej pomoci a spolupráce koordinuje skupina Development Education Forum s aktívnou slovenskou účasťou. Členské štáty Rady Európy na seba dobrovoľne preberajú záväzky, ktoré vyplývajú z uznesení a záverov podujatí organizovaných touto politickou inštitúciou.

Na Slovensku je toto vzdelávanie súčasťou oficiálnej rozvojovej pomoci – Official Development Assistance (ODA). Venujú sa jej rôzne mimovládne organizácie, občianske združenia, ktoré sa orientujú na spoluprácu s učiteľmi materských, základných a stredných škôl s aktívnym pôsobením na žiakov a mladých ľudí.

Národný program oficiálnej pomoci zdôrazňuje potrebu systémového riešenia otázok tohto druhu vzdelávania najmä vo vzájomnej spolupráci medzi Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva Slovenskej republiky i mimovládnyimi organizáciami. Vďaka rôznym projektom vznikli metodické materiály o utečeneckej problematike, o globálnom vzdelávaní vhodné pre učiteľov základných škôl a stredných škôl. Pre pedagógov sa organizujú semináre na tému globálnej pomoci, s cieľom získať a rozšíriť si kompetencie pre školskú prax i prácu s deťmi z iného kultúrneho prostredia.

Strednodobú stratégiu oficiálnej pomoci Slovenskej republiky na roky 2014-2018 (v poradí 3 rozvojová stratégia Slovenskej republiky), reflektuje nové požiadavky, ktoré sú kladené na systém slovenskej rozvojovej spolupráce a vyplývajú najmä z prístupového procesu a členstva Slovenskej republiky v OECD/DAC. (zdroj:www.oecd.org/dac/peerreviews/specialreviewoftheslovakrepublicsdevelopmentcooperation2011.htm)

Globálne vzdelávanie a verejná informovanosť o rozvojovej pomoci Slovenska sú integrálnou súčasťou v súlade so strednodobou stratégiou a informačnou politikou Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky. Zahŕňajú aktivity zamerané na vzdelávanie širšej verejnosti, ako aj konkrétnych cieľových skupín. Okrem iných skupín sa pozornosť sústreďuje aj na politikov, poslancov, novinárov, učiteľov, pracovníkov štátnej správy a mimovládnych organizácií. Rozvojová politika Slovenska vychádza primárne z požiadaviek a potrieb partnerských krajín, pričom základným predpokladom jej udržateľného dopadu je vlastníctvo na strane prijímateľov pomoci. Slovensko sa pri tvorbe rozvojovej politiky opiera v partnerských krajinách o znalosti a skúsenosti štátnych inštitúcií, mimovládnych organizácií, podnikateľského i akademického sektora i medzinárodných rozvojových organizácií. Slovensko je otvorené aj novým formám spolupráce s inými donormi, prioritne s partnermi z krajín Vyšehradskej štvorky (V4), s cieľom dosiahnuť komplementaritu a synergiu. Úlohou je podporovať koordináciu a del'bu práce medzi poskytovateľmi pomoci v partnerských krajinách. Spoluprácu s partnermi z V4 bude Slovensko presadzovať aj počas predsedníctva V4 (2014-2015). Slovenská republika ako členská krajina najväčšieho donora na svete – Európskej únie – bude aktívne participovať na formovaní európskej politiky pre rozvoj, bude sa usilovať o implementáciu Programu zmien a spolupracovať na tvorbe a smerovaní nástrojov vonkajšej pomoci Európskej únie.

V Programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2010 – 2014 sa v kapitole Zahraničná politika v časti o rozvojovej pomoci uvádza: „Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky podporí globálne vzdelávanie na školách a výchovu mladých ľudí vo vedomí solidarity a spolupatričnosti“.

Od roku 2005 tak podporuje aktivity slovenských organizácií v oblasti globálneho vzdelávania a verejnej informovanosti formou projektov v rámci programu oficiálnej spolupráce SlovakAID. V Národnom programe pre oficiálnu pomoc každoročne vyčleňuje rozpočet pre túto tému. V rokoch 2005 - 2011 bola na vzdelávanie vyčlenená celková suma približne 1 mil. Eur.

(zdroj:https://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/oficialna_rozvojova_pomocslovenska_rozvojova_pomoc)

2.1 Príprava hodiny s využitím prvkov globálneho vzdelávania

Dôležitou úlohou pre učiteľov pri aplikácii prvkov globálneho vzdelávania do výchovno-vzdelávacieho procesu je premyslená príprava hodiny, výber vhodných metód a zásad práce.

Témy globálneho vzdelávania sú spojené s reálnym životom a udalosťami, ktoré sa nás bezprostredne dotýkajú, preto podľa Suchožovej (2007) je vhodné zvoliť **interaktívne, zážitkové a kreatívne metódy**.

Žiaci ich prostredníctvom pochopia problém lepšie ako pri štandardnom hromadnom vyučovaní. Jednotlivé metódy sa zameriavajú na rozvíjanie kľúčových zručností žiakov a môžu byť vhodným sprestrením vyučovacej hodiny. O ich výbere, využití vo vyučovaní a úprave podľa potrieb a schopností žiakov rôznych vekových skupín rozhodne učiteľ.

Na dosiahnutie cieľov je potrebné si premyslieť štruktúru hodiny.

Podľa Nádvorníka, Volfovej (2004) je doporučené vybrať si **tému hodiny** a následne hľadať odpovede na tieto otázky:

1. Prečo? - nájsť argumenty, ktoré učiteľa i žiakov presvedčia o nutnosti témy.

2. Čo? - vybrať si najpodstatnejší obsah hodiny, čo sa majú žiaci naučiť.

3. Komu? - každá trieda predstavuje iné spoločenstvo, je potrebné vziať do úvahy, čo už žiaci vedia a nájsť situácie, v ktorých môžu aplikovať to, čo sa na hodine naučili.

4. Ako? - dosiahnutie plánovaného výsledku pri globálnom vzdelávaní pomôže využitie vhodného modelu aktívneho trojfázového učenia E-U-R:

- **evokácia** (žiaci si samostatne vybavujú, čo už vedia o danej téme),

- **uvedomenie si významu** (udržanie záujmu žiaka, ktorý bol vyvolaný vo fáze evokácie, podnietenie záujmu o nové poznatky, hľadanie súvislostí medzi starým a novým a budovanie zázemia pre hlbšie pochopenie témy),

- **reflexia** (triedenie, zjednocovanie, systematizácia a upevňovanie nových poznatkov, pričom sa od žiakov očakáva, že začnú vyjadrovať myšlienky a informácie vlastnými slovami a budú si medzi sebou vymieňať svoje názory a rozširovať tým svoju slovnú zásobu).

5. Ako overiť cieľ?

- zistiť posun, ktorý žiaci spravili počas hodiny, spoločne hľadať odpovede na otázky.

Metódy, ktoré sa opierajú o súčasné trendy vo vzdelávaní a ich využitie je vhodné nielen v rámci spoločenskovedných predmetov, ale aj pri globálnom vzdelávaní. (zdroj: Suchožová, 2007)

Premyslená a systematická výučba smerujúca k všeobecne formulovaným cieľom globálneho vzdelávania sa môže stať každodennou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a interaktivita s jasne overiteľným cieľom bude pre žiakov zaujímavá a prínosná.

2.2 Témy a aktivity globálneho vzdelávania

Významnou súčasťou globálneho vzdelania sú aktivity pre žiakov, ktoré im pomôžu sprostredkovať a prijať mnohé informácie. Žiaci sú veľmi vnímaví, empatickí a otvorení voči novým poznatkom. Prostredníctvom zážitkového učenia, hier a rôznych tvorivých aktivít zameraných na jednotlivé oblasti sa rozvíjajú také kompetencie žiakov, ktoré im umožnia poznať a pochopiť problémy súčasného sveta a ktoré budú môcť využívať vo svojom ďalšom živote.

Nasledujúce témy a aktivity nemajú za cieľ obsiahnuť všetky globálne problémy súčasného sveta, ale snažia sa zachytiť najdôležitejšie oblasti, ktoré sa priamo dotýkajú nášho života.

- Vzdelanie a zdravie pre všetkých.
- Životné prostredie a udržateľný rozvoj.
- Ľudské práva, práva detí.
- Rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc.
- Rodová rovnosť a nerovnosť.
- Riešenie vojnových konfliktov a svetový mier, terorizmus.
- Svetová ekonomika a chudoba v globalizovanom svete.
- Migrácia, prisťahovalectvo, utečenci a spolužitie kultúr
- Globalizácia a jej dôsledky.
- Fair Trade (Spravodlivý obchod).

3 NÁMETY NA AKTIVITY

Aktivity som rozčlenila do šiestich okruhov :

- I. okruh aktivít na tému Životné prostredie
- II. okruh aktivít na tému Globálne občianstvo
- III. okruh aktivít na tému Rozvojová spolupráca
- IV. okruh aktivít na tému Chudoba
- V. okruh aktivít včlenené priamo do predmetov vyučovacieho procesu
- VI. okruh aktivita na tému Človek a spoločnosť - šikana

3.1 Lokruh aktivít na tému Životné prostredie

Názov aktivity : Vieme spolupracovať ?

Téma : Životné prostredie a udržateľný zdroj

Ciele zamerané na žiaka: Žiaci majú identifikovať v lokálnom prostredí partnerov, rôzne formy spolupráce a zdroje potrebné na riešenie problému.

Vek : žiaci II. stupňa základnej školy, strednej školy

Čas : 45 minút

Pomôcky : flipchartový papier, fixy, nožnice, rôznofarebné samolepiace lístky, farebné papierenky, lepidlo.

Postup : prostredníctvom brainstormingu učiteľ vytypuje v skupine najzávažnejší environmentálny problém, ktorý je potrebné v danom území riešiť.

Žiaci vytvoria 3 členné pracovné skupiny. Každá skupina formou konceptuálnej mapy zaznamená, na čo všetko má vzniknutý problém dopad a ako sa to prejavuje.

Pracovné skupiny zostavia zoznam potenciálnych partnerov, ktorí by mohli pomôcť problém vyriešiť (meno každého partnera sa zaznamená na farebný kruh a podľa veľkosti kruhu sa určí význam partnerstva – veľký kruh (veľký význam), stredný kruh (stredný význam) a malý kruh (malý význam).

Farebné kruhy nalepia žiaci na flipchartový papier formou konceptuálnej mapy. Tam, kde sa budú kruhy dotýkať, existuje výmena informácií a kde budú oddelené, nie je žiadny kontakt. Na konceptuálnej mape zároveň vyznačia vzájomné väzby medzi partnermi a navrhnu poradie krokov, ako postupovať pri ich zapojení do riešenia problému.

Každá pracovná skupina prezentuje svoj postup a návrhy, ako riešiť problém. V diskusii sa jednotlivé návrhy zhodnotia a prijme sa najvhodnejšie riešenie.

Otázky do diskusie :

Ako sa daný problém prejavuje v lokálnom prostredí?

Kto ho spôsobuje a akou činnosťou?

Čo by sa stalo, keď sa problém nebude riešiť?

Aké zdroje (materiálne, finančné, informačné, ľudské) potrebujeme na jeho riešenie?

Ktoré inštitúcie, združenia, skupiny, jednotlivci by mohli pomôcť pri riešení problému a akým spôsobom?

Názov aktivity: Plagát

Téma : Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek : žiaci II. stupňa základných škôl, stredných škôl

Čas : 60 – 120 minút

Pomôcky: každá skupina žiakov má za úlohu inšpirovať sa tvorbou Chrisa Jordana a vytvoriť plagát reagujúci na znečistenie vôd a morí plastovým odpadom, resp. na možnosti jeho riešenia – triedenie odpadu, recyklácia, organizovanie lokálnych aktivít súvisiacich s čistením vodných zdrojov, obmedzenie používania plastových pohárov, vrecúšok a iné.

Postup:

na splnenie úlohy môžu žiaci využiť všetky materiály, ktoré sa nachádzajú na stole (vopred pripraví učiteľ), t.j. bežný plastový odpad, gumené chirurgické rukavice, fixky, farbičky, ceruzky, výkresy A4, fotoaparát. Vzniknuté kreslené obrázky sa odfotografujú, preskenujú a vytvorené fotografie sa stiahnu do počítača.

Žiaci ich majú ďalej spracovať pomocou programu Microsoft Word Office do jednoduchého plagátu. Plagáty skupín sa vytlačia a vystavia ich diela tak, aby si ich mohli prezrieť ostatné skupiny.

Reflexia : každá skupina krátko prezentuje svoj plagát. V záverečnej diskusii je potrebné sa zamerať na nasledujúce otázky:

Ako sa vám tvorili vaše vlastné plagáty?

Na ktorý environmentálny problém váš plagát poukazuje?

Bolo ľahké alebo ťažké vytvoriť plagát na daný problém? Prečo?

Triedite doma odpad? Ak nie, prečo?

Môžu vaše plagáty podporiť myšlienku triedenia a recyklovania odpadu? Ako?

Ďalšie vhodné aktivity:

Prezrieť si so žiakmi film Christiana Jordana, kde zobrazuje štatistiky globálnych problémov s možnosťou nastavenia slovenských titulkov na:

http://www.ted.com/talks/chris_jordan_pictures_some_shocking_stats.html

a diskutovať o tom, prečo autor reaguje vo svojej umeleckej tvorbe práve na štatistické údaje Ameriky.

Možnosti výberu krátkych filmov: <http://enviroportal.sk/clanok/filmove-dokumenty-z-edicie-zelena-sanca> , z ktorých sa dá čerpať námet a podobný krátky informačný film o znečisťovaní životného prostredia v okolí (meste, dedine) pomocou Windows Movie Maker môžu žiaci vytvoriť. Využiť sa dajú vlastné fotografie, ktoré žiaci odfočia v bezprostrednom okolí, podfarbia ich emotívnou hudbou a doplnia pôsobivými výroky známych osobností súvisiacich s témou prírody, životného prostredia a jeho znečisťovania.

Žiakom učiteľ zadá vyhľadať na internete štatistické údaje o odpadoch na Slovensku, v Európe alebo vo svete (možnosť využitia štatistiky zozbieranej Chrisom Jordanom). Na nasledujúcej hodine vytvoria zo získaných štatistík plagáty. Následne učiteľ diskutuje so žiakmi o dopade produkcie odpadu na životné prostredie. Diskusia sa vedie smerom k tvorbe veľkého množstva odpadu a zároveň sa vytvárajú návrhy na zníženie produkcie odpadu.

Film Journey to Midway, rozpráva o plastovom odpade plávajúcom na hladine Tichého oceánu, ktorý vytvoril plastový plávajúci ostrov. Po zhladnutí filmu so žiakmi, si žiaci môžu pripraviť dve akvária, z ktorých jedno bude naplnené čistou vodou a v druhom bude plávať plastový odpad. Vystavia ich v škole s pútačmi, ktoré budú venované danej problematike. Hlavnou myšlienkou bude otázka, aké životné prostredie chceme mať a ako sa k nemu chovať.

Názov aktivity : Poznaj ma 1

Téma: Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek : žiaci I., II. stupňa základných škôl

Čas : 10 minút

Cieľ zameraný na žiaka: pomenovať a zapamätať si prezentované prírodniny, obrázky, resp. fotografie organizmov.

Pomôcky: 15 – 25 prírodnín, obrázkov, fotografií organizmov

Postup: predmety rozložíme a dáme žiakom cca 4 minúty na ich prezretie. Následne ich zakryjeme a necháme žiakom čas na ich vybavenie a zapísanie. Po piatich minútach výsledok spoločne opravíme a predmety správne zaradíme do skupín.

Názov aktivity : Poznaj ma 2

Téma : Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek : žiaci I., II. stupňa základných škôl

Čas : 10 – 15 min.

Cieľ zameraný na žiaka: poznať najbežnejšie druhy rastlín, živočíchov, nerasty, príp. horniny.

Pomôcky: 5 známok – „životov“ pre každého hráča

Postup: žiakom sediacim v kruhu rozdáme známky – „životy“. Zvolíme ľubovoľnú farbu. Prvý hráč uvedie meno rastliny, živočícha alebo nerastu (horniny), pre ktoré je táto farba typická. Odpoveď musí byť rýchla, inak žiak stráca „život“. Následne učiteľ alebo odpovedajúci hráč určuje farbu pre spoluhráča.

Názov aktivity : Prírodovedná kocka

Téma : Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek : žiaci I., II. stupňa základných škôl

Čas : 15 minút

Cieľ zameraný na žiaka: Poznať najbežnejších zástupcov rastlín, živočíchov, nerasty, príp. horniny.

Pomôcky: hracia kocka, žetóny – body

Postup: na hracej kocke si určíme : 1 – bylina, 2 – drevina, 3 – vták, 4 – cicavec, 5 – hmyz, 6 – ľubovoľná prírodnina. Každý žiak musí do piatich sekúnd určiť rodové meno podľa toho, aké mu padlo číslo. Kto to dokáže, dostane bod. Rodové mená sa nesmú opakovať.

Názov aktivity : Poskladáš ma?

Téma: Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek: žiaci I., II. stupňa základných škôl

Čas : 5 minút

Cieľ zameraný na žiaka: vytvoriť obraz prírodniny a pomenovať ju

Pomôcky: podlepené obrázky prírodnín rozstrihané na niekoľko častí

Postup: každý žiak dostane obraz na „rekonštrukciu“. Zvíťazí ten, kto prvý obraz správne poskladá a pomenuje prírodninu.

Názov aktivity : Uhádneš, čo som?

Téma : Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek : žiaci I., II. stupňa základných škôl

Čas : 15-45 minút podľa potrieb cieľovej skupiny a rozhodnutia učiteľa.

Cieľ zameraný na žiaka: prezentovať pohybom, mimikou, príp. hlasom či kresbou zvoleného živočícha v skupinkách.

Pomôcky: papier, písacie potreby

Postup: na kúsky papiera napíšeme mená vhodných živočíchov a rozdáme ich žiakom. Vybraná skupinka žiakov predvádza svojho živočícha najskôr pohybom, mimikou. Ostatní žiaci hádajú. Ak správne pomenujú živočícha, pridelia sa im tri body. Ak nie, predvádza živočícha hlasom (2 body) alebo nakoniec kresbou (1 bod).

Názov aktivity : Vytvor nový svet

Téma : Životné prostredie a udržateľný zdroj

Vek : žiaci I. , II. stupňa základných škôl

Čas : 20 minút

Cieľ zameraný na žiaka: akceptovať potrebu zdravého životného prostredia pre život.

Pomôcky: obrázky zdravého a poškodeného živého prostredia, ľudí, ktorí v ňom žijú.

Postup: učiteľ rozloží po zemi obrázky v dostatočnej vzdialenosti od seba. Žiaci si prezrú všetky obrázky, bez slov si vyberú jeden – symbolizujúci miesto, kde by chceli žiť a postavia sa k nemu.

Záver : skupinky žiakov okolo jednotlivých obrázkov prediskutujú svoj výber. Jednotlivé skupinky svoj výber zhodnotia pred celou triedou.

Názov aktivity : Kúpiť či nekúpiť

Téma: Životné prostredie

Vek : žiaci II. stupňa základných škôl

Čas : 20 – 30 minút

Cieľ zameraný na žiaka: rozšíriť vlastný zoznam nepotrebných vecí.

Pomôcky: časopisy a noviny s obrázkami domácnosti, potrieb do domácnosti, materiálov, reklamy na rôzne výrobky, potraviny.

Postup: učiteľ rozdelí žiakov do skupín, ktorí v skupinách roztriedia obrázky podľa toho, či sú a) potrebné, nevyhnutné do domácnosti, b) určitým spôsobom uspokojujú túžbu po komforte, c) sú nepotrebné. Jednotlivé skupiny sa potom vyjadria k otázkam:

1. V ktorej kategórii je ich zoznam najdlhší?
2. Prečo ľudia nakupujú veci, ktoré nepotrebujú?
3. Ktoré výrobky ste dali na zoznam nepotrebných vecí a prečo?
4. Ktoré výrobky by ste zaradili do kategórie poškodzujúcich životné prostredie?
5. Čím sa tieto výrobky dajú nahradiť, aby životné prostredie nebolo poškodzované?

Názov aktivity : Vplyv hluku

Téma: Životné prostredie a udržateľný zdroj

Čas : 15 minút

Cieľ zameraný na žiaka: uvedomiť si fakt, že aj hluk prispieva k poškodzovaniu životného prostredia.

Postup: učiteľ realizuje so žiakmi situačnú hru: Členovia rodiny v jednej miestnosti robia činnosti sprevádzané hlukom (napr. matka mixuje, dcéra si suší vlasy, otec počúva športový prenos, syn by sa rád učil – so slúchadlami na ušiach si nahlas opakuje učivo, matka sa snaží s dcérou rozprávať).

Následne diskutuje so žiakmi o ich pocitoch z prezentovaného hluku a o tom, ako by sa dal takýto hluk minimalizovať.

(zdroj: Marádová, 2007, s. 16 – 22)

Skúsenosti z praxe:

Žiaci veľmi pekne reagovali na zámery aktivity. Prezentované filmy - Christiana Jordana, krátke filmy z edície zelená šanca a Journey to Midway sa ukázali ako správna voľba pre pochopenie témy, pre porozumenie, akým spôsobom zodpovedne k životnému prostrediu. Ako nadobudnuté informácie šíriť ďalej. Veľmi aktívne sa zamýšľali a diskutovali o spojení medzi tým, čo považujú za miestne a tým, čo je globálne. Rozpoznávali dosahy svojich každodenných rozhodnutí a rozumeli daniu na svetovej scéne, i prepojení medzi nimi, inými ľuďmi a našim životným prostredím a aké sú účinky rozličných rozhodnutí na rôznych ľuďoch a životné prostredie, aj vďaka tomu, že sa naučia o živote iných. Dokázali zvládnuť prípravu ich vízie plánu, vďaka ktorému by sa dala zlepšiť situácia životného prostredia v ich okolí a ako podnietiť aj iných ľudí pre zlepšenie stavu životného prostredia.

3.2 II.okruh aktivít na tému Globálne občianstvo

Názov aktivity: Príbeh občana - fotopríbeh

Téma : Globálne občianstvo

Ciel zameraný na žiaka : zámerom aktivity je, aby žiak dokázal porozumieť pojmom a pochopiť, akým spôsobom sú ľudia spojení so svojim prostredím, ako majú nadobudnuté informácie šíriť ďalej a čo znamená správať sa sociálne a environmentálne zodpovedne. Povzbudiť žiakov, aby premýšľali o spojení medzi tým, čo považujú za miestne a tým, čo je globálne, aby rozpoznávali dosahy svojich každodenných rozhodnutí a rozumeli daniu na svetovej scéne, premýšľať o prepojení medzi nimi, inými ľuďmi a našim životným prostredím, rozoznávať účinky rozličných rozhodnutí na rôznych ľuďoch a životné prostredie, aj vďaka tomu, že sa naučia o živote iných. Pripraviť plán, vďaka ktorému by sa dala zlepšiť situácia iných ľudí, respektíve zlepšiť stav životného prostredia.

Vek : žiaci II. stupňa základnej školy, žiaci stredných škôl

Čas : realizácia trvá čosi vyše štyroch hodín, je možné rozloženie a prispôbenie na jednotlivé časové úseky a prepojiť medzi témami.

Učiteľ sa môže rozhodnúť pre niektorú z tém globálneho vzdelávania, v závislosti potrieb cieľovej skupiny, od veľkosti skupiny, záujmov a vedomostí žiakov. Obsah sa dá rozšíriť pridaním ďalších tém, napríklad informačnými technológiami, dopravou či finančnou globalizáciou. Priestor na to dáva fotopríbeh. Dá sa uskutočniť kdekoľvek a nepotrebuje k nemu žiadne špeciálne vybavenie. Inštrukcie v aktivitách sa dajú upravovať a meniť. Väčšie skupiny si vyžadujú viac času na predstavovanie a záverečnú diskusiu. Čas určený pre malé diskusie počítajú so skupinami do štyroch členov. V prípade, že je žiakov v skupinkách viac, mal by sa predĺžiť aj potrebný, približne o 10 minút na jednu tému.

Trvanie	Aktivita	Metódy a inštrukcie
20 min	Prezentácia	Meno, zamestnanie, bydlisko účastníka, čo ho na našom svete hnevá a čo má na ňom naopak rád? Dohoda na práci v skupine.
10 min	Príbeh občana	Fotopríbeh. Rozdelenie do malých skupín a náhodný výber tém.
30 min	Téma 1	Práca v malých skupinách na základe tematických materiálov.
30 min	Téma 2	Práca v malých skupinách na základe tematických materiálov.

30 min	Príprava prezentácie	Práca v malých skupinách.
60 min	Prezentácie	Maximálne osem tém. Čas určený podľa počtu skupín. Rozhodovanie ako sa dá zlepšiť dnešný stav a zodpovedanie otázky „Čo som už urobil a čo ďalšie ešte môžem spraviť?“
15 min	Evaluácia - Zhodnotenie a závery.	

(Aktivity k jednotlivým témam trvajú približne 30 minút. Dajú sa použiť aj ako samostatné úlohy).

Fotopríbeh:

Postup a skúsenosť z praxe:

Príprava materiálov:

Fotopříbehom, ktorý je súčasťou manuálu, odprezentuje učiteľ príbeh svetoobčana. Kvôli rozdeleniu tém do malých skupín doporučujem nakopírovať a nastrihať zmenšené fotografie podľa zvolených tém.

Ako uchovať materiály čo najdlhšie? Odporúčam, aby boli všetky viacnásobne použiteľné materiály (inštrukcie, texty a obrázky) laminované, vďaka čomu ich nie je potrebné tlačiť či kopírovať znova. Zmenší sa tým aj celkové množstvo vyprodukovaného odpadu. Texty, ktoré budú použité k jednotlivým úlohám, by mali byť vytlačené obojstranne a označené tak, aby žiaci vedeli, že ich pokračovanie sa nachádza na opačnej strane rovnakého papiera. Na plagáty, ktoré budú žiaci vytvárať, sa môžu používať staré plagáty alebo iné použité papiere s jednou čistou stranou.

Príprava priestoru : aktivitu je možné uskutočniť v priestore, ktorý umožní celej triede posadať si do kruhu, aj keď sa rozdelia do skupiniek troch až šiestich. V miestnosti by sa mala nachádzať tabuľa alebo priestor na stene, kam sa môžu vystaviť prezentácie pripravené žiakmi.

Skupina sedí v kruhu. Uistite sa, že sa žiaci navzájom predstavia (poradie nie je podstatné). Všetci musia odpovedať na nasledujúce otázky:

- Ako sa volám...?
- Odkiaľ pochádzam...?
- Aké je moje povolanie...?
- Hnevá ma, že...
- Páči sa mi, že...

Časť „Hnevá ma, že...“ je otvorené tvrdenie, v ktorom žiaci povedia príklady toho, čo považujú za potrebné zmeniť v modernom svete. Učiteľ by ich mal nabádať, aby boli čo najkonkrétnejší. Pomôcť by im mohlo niekoľko príkladov. Tie by mali poukazovať tak na sociálne, ako aj environmentálne otázky, aby žiaci premýšľali vo viacerých kontextoch.

„Hnevá ma, že sú jednorázové plienky také nepriateľské k životnému prostrediu. Je pritom ťažké zadovážiť si také, ktoré by prostrediu neškodili.“

„Hnevá ma, že neviem, odkiaľ pochádza moja káva.“

„Hnevá ma, že splachujem pitnou vodou. Voda je pritom na mnohých miestach sveta veľmi vzácna.“

„Hnevá ma, že v Európe nakupujeme lacné výrobky, ktorých nízka cena je výsledkom zneužívania pracovníkov v producentných krajinách.“

„Hnevá ma, že som nútený/á dennodenne chodiť do školy autom, pretože medzi mojim domovom a školou neexistuje dobré spojenie verejnou dopravou.“

Keď budú žiaci hovoriť o tom, čo sa im páči, mali by poukazovať na pozitívne príklady toho, čo sme už

ako jednotlivci alebo ako spoločnosť urobili pre vyriešenie svetových problémov.

„Páči sa mi, že separujeme odpad.“

„Páči sa mi, že si môžem v obchode kúpiť fair tradeový tovar.“

„Páči sa mi, že sa nájdu aj spoločensky zodpovedné firmy a že existuje systém ich certifikácie.“

Návrhy úvodných aktivít zo skúsenosti z praxe :

predstavenie do istej miery závisí od skupiny samotnej. Ak je potrebné skupinu lepšie prepojiť, môžu sa na zapamätanie mien použiť mnemonické pomôcky (napr. pamätanie mien v poradí, keď musí každý zopakovať mená všetkých účastníkov pred ním). Žiakovi som požiadala, aby o sebe čosi povedali prostredníctvom dodatočných materiálov, ktoré som pre nich vopred pripravila. Cez materiály, ako sú obrázky, slová, pohľadnice, fotografie, tituly kníh a podobne, môžu o sebe poskytnúť dodatočné informácie.

Skupina sa ale môže predstaviť aj sama, napríklad pomocou hry „bingo“. V tejto hre vyhráva ten, komu sa ako prvému podarí vyplniť svoj hárok. Žiakovi som rozdala formulár s viacerými tvrdeniami a na základe tohto sa snažia nájsť iných spolužiakov v triede, pre ktorých tvrdenia platia (napríklad, že chovajú domáce zvieratko). Keď žiak nájde správnu osobu, tá sa mu podpíše do príslušného okienka. Ten, komu sa prvému podarí pozbierať podpisy ku každému tvrdeniu, vyhráva. Tvrdenia sa môžu meniť podľa potrieb.

Ďalšou možnosťou je vytvoriť zo stoličiek kruh, v ktorom sa nachádza o jednu stoličku menej ako je počet žiakov spolu s učiteľom. Aktivitu som začala tak, že sa jeden žiak postaví do stredu, povie tvrdenie a každý, pre koho to tvrdenie platí (napr. že má rád tímovú prácu; že má oblečené rifle; že má skúsenosti s ... a podobne), sa postaví a s niekým si vymení miesto. Človek stojaci v strede sa vtedy snaží ukoristiť si voľnú stoličku. Prvý, ktorý stojí v strede, by mal byť učiteľ. V hre potom pokračuje ten, komu sa stolička neušla. Žiaci sa pri tejto časti aktivity veľmi zabávali, preto doporučujem, aby učiteľ dával pozor, aby sa veľmi „neodviazali“ a neprejavovali viac angažovanosti v „boji“ o stoličku.

Po ukončení úvodnej časti, doporučujem sa so žiakmi dohodnúť na rozdelení do skupín, ako budú pracovať, ale aj na tom, že budú rešpektovať názory iných spolužiakov aktivity a podobne.

Príklady dohody na tímovej práci:

- Počas trvania aktivity hovoríme po jednom.
- Pri vzájomnej komunikácii budeme rešpektovať názory iných.
- Osobné informácie z aktivity neopustia skupinu.
- Budeme dôslední, budeme sa držať rozvrhu .

Keď sa formuje dohoda, je potrebné sa vyhnúť slovu NIE a pokúsiť sa formulovať pozitívne tvrdenia.

Príbeh globálneho občana - svetoobčana prerozprávajúci cez fotopríbeh zobrazuje jeden deň v živote napríklad Mariána Ondrejku, globálneho občana. Pri fotografiách sú popisky, ktoré vysvetľujú, čo práve robí. Podľa potreby sa informácie dopĺňajú. Učiteľ ukazuje v chronologickom poradí jednu fotografiu za druhou tak, aby ich videli všetci.

FOTOPRÍBEH – Zoznam obrazového materiálu - fotografií:

- obal
- jeho bydlisko
- prebúdz sa
- oblieka si rifle
- pije kávu
- jeho dieťa pije kakao
- vynáša smeti
- sadá si do auta
- ide natankovať benzín
- sadá si za počítač
- telefonuje
- ide do supermarketu
- kupuje vodu vo fľaši
- dáva si banán
- vezie sa domov
- drží peniaze
- kupuje mlieko z automatu
- je ryžu
- číta časopis
- jeho dieťa sa hrá s hračkou
- pochutnáva si na čokoláde

Otázky do diskusie so žiakmi :

- Viete sa stotožniť s fotografiami?
- Ktoré z nich vám pripomínajú vašu dennú rutinu?
- Chcete k niektorej z fotografií povedať niečo viac?

Premostenie do ďalšej témy som realizovala cez diskusiu o témach spojených s každodenným životom globálneho občana alebo o témach, ktoré nás spájajú s ľuďmi na našej planéte, so životným prostredím ako celkom.

Po ukončení prezentácie dennej rutiny svetoobčana, som žiakov rozdelila do skupín rovnakej veľkosti.

Každý tím následne pokryje témy, ktoré si jeho členovia vopred vyberú. Výber môže prebehnúť žrebovaním. Želané množstvo fotografií z fotopríbehu som dala do klobúka, odkiaľ si vybraní zástupcovia skupín vyžrebujú témy. Ideálna veľkosť skupiny je tri až šesť osôb.

Inštrukcie pre žiakov v skupinách:

Práca v skupinách. Postupuje sa podľa inštrukcií vyznačených na materiáloch, ktoré žiaci dostali. Je potrebné dodržiavať pravidlá, sledovať čas a spolupracovať. Všetci v skupine sú si rovní.

3.3 III.okruh aktivít na tému Rozvojová spolupráca

Názov aktivity : Komunita v kruhu

Téma : Rozvojová spolupráca

Cieľ zameraný na žiaka: cieľom komunity je budovať spoločenstvo a vytvárať vtiahnutie. Poskytuje priestor na rozvíjanie zručností efektívnej komunikácie a nácvik pravidiel života v skupine. Poskytuje výborný priestor na rozhovory o rôznych témach. Uvedomovať si právo všetkých ľudí žiť spoločne a podieľať sa na spolupráci, udržiavať tolerantné vzťahy a rozvíjať spoluprácu s inými ľuďmi, bez ohľadu na ich kultúrnu, sociálnu, náboženskú, záujmovú alebo generačnú príslušnosť.

Vek : žiaci II.stupňa základných škôl, žiaci stredných škôl

Čas : 45 minút

Pomôcky : malý predmet – napríklad srdiečko, kamienok, malý glóbus v podobe loptičky

Postup:

- vytvoríme so žiakmi kruh komunity,
- inštrukcia, ktorú zadávame pri vedení aktivity v kruhu, by potom mohla znieť: „Každý z vás je z inej krajiny. Povedz svoje meno a čo najradšej robíš vo voľnom čase,“
- skôr ako žiaci začnú odpovedať, prebehne krátky riadený rozhovor na tému: čo je potrebné na to, aby sme si mohli každého vypočuť.

Námety otvorených otázok:

Čo je potrebné, aby si skupina ľudí porozumela a spolu zažila príjemnú hodinu plnú nových poznatkov?

Ako by sme sa mali k sebe navzájom správať?

Viete vysvetliť slovné spojenie: „hovorí vždy len jeden“?

Viete charakterizovať slová úcta a nevysmievanie sa, je obsah týchto dvoch slov vôbec medzi ľuďmi potrebný?

K základným predpokladom vzájomnej akceptácie patrí **aktívne počúvanie – počúvanie spojené s očným kontaktom, vnímaním toho, čo kto hovorí (tzv. počúvanie srdcom), a neverbálnym vyjadrovaním pozorného počúvania (celé telo, prípadne ruky sú v pokoji).**

(Dobrou pomôckou na nácvik počúvania je inštrukcia – hovorí len ten, kto drží v ruke mušľu kocku, guľôčku, srdce, kamienok. Účastníci ocenia, keď predmet korešponduje s témou, ktorou sa práve zaoberajú.)

Položíme žiakom otázku dňa, napríklad: „ Na priateľoch si najviac cením, že...“

Žiaci postupne odpovedajú na danú otázku. Môžu hovoriť, keď chcú alebo keď na nich príde rad.

Dbáme na aktívne počúvanie.

Majú právo zdržať sa.

Keď prejde celé kolo, znovu dáme možnosť vyjadriť sa tým, ktorí vynechali (rešpektujeme ich právo nevyjadriť sa).

Reflexia:

Počuli ste pre vás niečo nové? Aké zhody/rozdiely ste si uvedomili? Ako ste sa cítili, keď ste hovorili pred všetkými?

Ocenenie:

Páčilo sa mi, keď...

Cítil(a) som sa ako ty, keď...

Príklady otázok vhodných do komunity:

- Keby som mohol/mohla byť zvierat'om, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť vtákom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť kvetom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť stromom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť nábytkom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť hudobným nástrojom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť budovou, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť autom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť ulicou, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť mestom/krajom/regiónom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť iným štátom, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť hrou, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť platňou, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť televíznou reláciou, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť filmom, tak by som bol/bola...pretože...
- Keby som mohol/mohla byť potravou, tak by som bol/bola... pretože...
- Keby som mohol/mohla byť nejakou farbou, tak by som bol/bola... pretože...

Skúsenosť z praxe: cieľom aktivity - komunita je budovať spoločenstvo a vytvárať vtiahnutie. Žiaci mali spočiatku problém s aktívnym počúvaním spojeným s očným kontaktom. Taktiež sa vyskytol problém špecifikovať slovo úcta. Avšak po opätovnom objasnení významu sa žiaci začali otvárať a aktívne zapájať. Aktivita poskytla žiakom priestor na rozvíjanie zručností efektívnej komunikácie a nácvik pravidiel života v skupine. Pochopili právo všetkých ľudí žiť spoločne a podieľať sa na spolupráci, udržiavať tolerantné vzťahy a rozvíjať spoluprácu s inými ľuďmi, bez ohľadu na ich kultúrnu, sociálnu, náboženskú, záujmovú alebo generačnú príslušnosť.

Názov aktivity : Dve mulice

Téma: Mier, Rozvojová spolupráca

Vek: žiaci I. a II. stupňa základnej školy

Čas : 45 minút

Ciele zameraná na žiaka: spolupracovať, klásť otázky, zoradiť jednotlivé časti obrázka, opísať príbeh dvoch mulíc, vyriešiť konflikt nenásilnou formou.

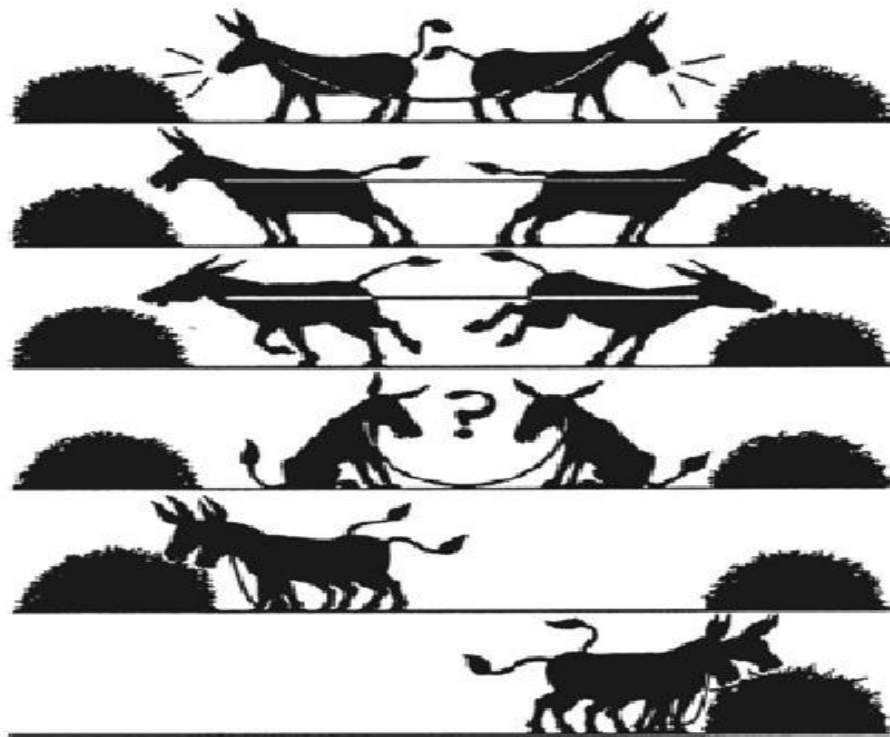
Rozvíjané kompetencie: schopnosť pozorovania, zapamätávania, aktívneho počúvania, kladenie otázok, vyjednávanie, dosahovanie konsenzu, rozhodovanie, vyjadrovanie vlastného názoru, riešenie problémov.

Pomôcky: súbor šiestich obrázkov dvoch mulíc, čistý list papiera, písacie potreby

Postup:

1. Žiaci utvoria štvorice. Každá z nich dostane rozstrihaný a premiešaný súbor šiestich obrázkov (pozri obrázok nižšie). Úlohou je zoradiť ich tak, aby skupina čo

najvýstižnejšie opísala možný príbeh dvoch mulíc. Žiakov je potrebné upozorniť, že pre spoločnú prácu je dôležité, aby všetci členovia skupiny navrhovali riešenia, kládli otázky, vyjadrovali vlastný názor, zdôvodňovali svoj výber a poradie.

Obrázok - Dve mulice

(prameň: Pike, Selby, 2000)

2. Každá skupina predstaví svoju verziu príbehu a zdôvodní poradie jednotlivých častí. Nasleduje diskusia v triede medzi členmi skupín o postupe práce a jej výsledkoch.

2. alternatíva:

Žiaci vytvoria šesťčlenné skupiny a usadia sa okolo stola alebo v kruhu na podlahe. Každý člen skupiny dostane jeden obrázok a počas jednej minúty si ho prezrie. Nikomu ho však nesmie ukázať, ani s nikým hovoriť. Po uplynutí minúty všetci svoje obrázky schovajú a snažia sa ich len verbálne opísať ostatným členom skupiny.

Úlohou je, aby sa členovia skupiny dohodli na poradí, v akom by jednotlivé časti mali byť poskladané (napr. 1. člen – štvrtý obrázok v poradí, 2. člen – prvý obrázok v poradí...).

Vzájomná dohoda vyústí do kladenia obrázkov na stôl alebo podlahu (kresbou dole). Potom sa obrázky otočia a ak to členovia skupiny budú považovať za potrebné, urobia záverečné opravy.

Skúsenosť z praxe: príbeh dvoch mulíc je vhodný na priblíženie témy nenásilného riešenia konfliktov prostredníctvom vzájomnej dohody, konsenzu pre všetkých, spolupráce skupiny (aspekt globálneho občana). Žiaci spočiatku mali problém s nájdením konsenzu, niektorí žiaci dokonca prejavili viac násilnejšie formy riešenia, niektorí jedinci prejavili aj znaky agresie pri riešení konfliktov. Aktivita mi napomohla

zistiť aj problémy u žiakov v logickom chápaní, problémy so zapamätávaním a verbálnym opisom.

Prvá alternatíva predstavuje účinný spôsob rozvoja logického myslenia, schopnosti kreatívneho riešenia problémov, vyjednávania.

Druhá alternatíva je okrem rozvíjania kompetencií globálneho občana vhodná aj na precvičovanie pamäti, pozornosti, aktívneho počúvania a verbálneho opisu.

(modifikované podľa zdroja : Pike, Selby, 2000)

3.4 IV.okruh aktivít na tému Chudoba

Aktivita: Prečo ľudia hladujú

Téma: Chudoba

Vek: žiaci II. stupňa základných škôl

Čas: 45 minút

Ciele zamerané na žiaka: roztriediť dôvody podľa závažnosti, verbálne zdôvodniť svoj výber, prejavíť empatický postoj k životu chudobných ľudí, pochopiť hlavnú príčinu hladu.

Rozvíjané kompetencie globálneho občianstva: empatia, záujem o životné prostredie a udržateľný rozvoj, porozumenie globálnych súvislostí medzinárodného obchodu.

Pomôcky: 9 kartičiek s tvrdeniami o dôvodoch hladu, 9 plastových téglíkov s uzáverom, v ktorom je dierka (musí cez ňu prejsť 1 fazuľa), suchá fazuľa.

Postup:

1. Každéj kartičke s tvrdením o príčine hladu ľudí priradíme jeden téglík. Žiaci dostanú po tri fazuľky na „hlasovanie“. Úlohou žiakov je vhodiť svoje fazuľky do tých téglíkov, ktoré podľa ich názoru predstavujú najzávažnejšie príčiny hladu (všetky tri však môžu hodiť aj do jedného téglíka, ak si myslia, že práve toto je najväčšia príčina).

2. Po skončení „hlasovania“ sa téglíky otvoria a fazuľky sa spočítajú. Poradie kartičiek s dôvodmi chudoby sa podľa výsledkov hlasovania môže prilepiť (pripevniť) na viditeľné miesto. Nasleduje diskusia, v ktorej žiaci komentujú a zdôvodňujú svoje hlasovanie, vyjadrujú svoje názory, môžu klásť otázky.

Tvrdenia o príčinách hladu:

1. Na Zemi žije príliš veľa ľudí.
2. Ľudia z bohatých krajín nedávajú dost peňazí na charitu.
3. Nie je dostatok jedla pre všetkých.
4. Ľudia nemôžu pestovať plodiny kvôli vojnám.
5. Chudobní pestovatelia nemôžu predávať svoje produkty bohatým krajinám.
6. Pestovatelia a farmári dostatočne nevyužívajú nové spôsoby, aby vyprodukovali väčšie množstvo plodín.
7. Najúrodnejšia domáca pôda je využívaná na pestovanie plodín určených pre iné krajiny.
8. Pôda nie je spravodlivo rozdeľovaná.
9. Ľudia sú veľmi chudobní, preto si nemôžu potraviny kupovať.

(Zdroj: Skalická, P. /Ed./ – Blažková, B. /Ed./, 2012)

Názov aktivity : Jedlo na každý deň

Téma : Chudoba a nerovnosť

Vek : aktivita je určená pre žiakov tak na I. stupni základnej školy, rovnako pre žiakov na II. stupni základných škôl. Učiteľ si aktivitu môže prispôbiť a upraviť podľa potrieb cieľovej skupiny.

Ciele zamerané na žiakov: zistiť, ktoré potraviny sa najčastejšie vyskytujú v našom raňajkovom a desiatovom jedálničku, roztriediť potraviny, ktoré denne konzumujeme do skupín z hľadiska zdravej výživy.

Čas: 45 minút

Pomôcky: fotografie z knihy Hladná planéta, farebné kartičky, papier, číselné kódy potravín, údaje o cenách potravín a minimálnej mzde v konkrétnej krajine.

Postup:

- žiaci sú v bežnej triede, sedia v laviciach, učiteľ ich vyzve, aby na strednú časť tabule pripevnili fotografie zo svojich raňajok a desiat;
- na laviciach sú farebné papieriky, na ktoré každá dvojica postupne zapisuje názvy potravín, ktoré vidia na fotografiách, potom ich prilepia na tabuľu – tvar si zvolia podľa vlastného výberu - bnapríklad tvar kvetu, lístky s názvami tvoria lupene);
- následne spoločne spracujú prehľadnú tabuľku od najčastejšie sa vyskytujúcej potraviny po najmenej častú;
- na prvých miestach v tabuľke sa objaví chlieb, pečivo – následne každý žiak napíše na ďalšiu kartičku svoj názor na chlieb a tieto kartičky prilepia na pravé krídlo tabule vedľa fotografií;
- potom si pozrú fotografie z knihy Hladná planéta (prezentácia) a porovnajú stravovacie návyky u nás a v iných krajinách;
- nasleduje diskusia o potravinách, ktoré sú na fotografiách: Čo a prečo sa vyskytuje najčastejšie? Na rôznych fotografiách boli porovnateľné druhy potravín. Sú všetky potraviny, ktoré denne potrebujeme z domácej produkcie? Ak nie, odkiaľ sú k nám dovážané, akú cestu prekonajú? Vieme to zistiť? Ako to zistíme?;

Názov aktivity : Chlieb

Téma : Chudoba a nerovnosť

Vek : žiaci II. stupňa základnej školy

Ciele zamerané na žiakov:

- uvedomiť si, že „chlieb“ má v každej krajine inú podobu a nemusí to byť vždy produkt z obilia,
- zistiť z rôznych zdrojov, či sa chlieb vyrába len z regionálnych produktov (múka, soľ, cukor...) a uvedomiť si dôsledky zistenia,
- spracovaný materiál vedieť prezentovať v triede.

Čas: 45 minút

Pomôcky: notebook, premietacie plátno, dataprojektor

Postup:

- vopred pripravené prezentácie žiakov o základnej potravine, ktorá sa konzumuje v dvoch konkrétnych krajinách, jedna chudobná, druhá bohatá, ktoré boli pre danú triedu vopred vyžrebované;
- dvojica žiakov pred ostatnými spolužiakmi komentuje pripravenú prezentáciu, upozorní na podstatné fakty.

Záver :

- diskusia, riadený rozhovor o videnom, počutom, dojmy z videného, počutého. Je vždy chlieb chlebom v našom ponímaní? Je rovnako dostupný? Aká je jeho cena?

Názov aktivity : Obchod**Téma :** Chudoba a nerovnosť**Ciele zamerané na žiakov:**

- zistiť cenu chleba a ďalších základných potravín na Slovensku a v ďalších krajinách sveta, vedieť to porovnať (ako základný ukazovateľ na porovnanie cien použiť minimálnu mzdu v danej krajine a ceny potravín v danej krajine),
- naučiť sa stanoviť si priority pri nakupovaní v reálnych podmienkach. Uvedomiť si vplyv reklamy pri rozhodovaní,
- podporiť svoje poznávanie aktívnou účasťou v „modelových situáciách“, vedieť sa podeliť o osobné pocity v skupine.
- pri prezentáciách si žiaci majú uvedomiť, že chlieb je síce základnou zložkou stravovacích návykov obyvateľov, no k zdravej výžive patrí omnoho viac potravín. Aktivita má vytvoriť priestor na rozhodovanie pri nakupovaní pre svoju fiktívnu rodinu. Pri vytvorení „obchodov“ treba brať do úvahy aj vplyv reklamy, obaly potravín, ponuku ďalších lákadiel, ktoré spríjemňujú život moderného človeka (napr. lístok do kina, zaplatenie poplatku za internet, mobil...).

Vek : žiaci II. stupňa základných škôl**Čas:** 45 minút**Pomôcky:** vytvorenie obchodov s reálnymi vzorkami potravín, chleba, sladkostí, nápojov, zeleniny, ovocia atď.

Označenie krajiny nákupu – vlajka, názov, nákupné košíky, kreditné karty, poznámkové bloky na zápis nakúpených potravín a ich ceny, ceruzky na zápis, papierové kartičky, košík, kalkulačky.

Postup:

- vytvorí sa dve štvorčlenné rodiny, ktoré majú nakúpiť v konkrétnej krajine potraviny pre seba na jeden týždeň (Pozor: Nakupovanie je v časovom limite!):

a) prvá rodina je domáca,

b) druhá rodina je zo Slovenska na pobyte v danej krajine,

- rodiny majú k dispozícii kreditné karty s limitom minimálnej mzdy danej krajiny, ceny základných potravín v mene danej krajiny. V ponuke predajne sú aj potraviny a produkty, ktoré nepatria k základným (napr. coca cola, čokoláda, lístok do kina, poplatok za internet a pod.).

- každá rodina musí zohľadniť potreby svojich členov, musí (mala by) vystačiť s finančným limitom, ktorý má na kreditnej karte, musia pracovať s cudzou menou, uvedomiť si, že minimálna mzda je na celý mesiac, oni robia nákup na týždeň. (Počas nakupovania ostatní žiaci podľa pokynov vyhládávajú informácie na spracovaných mapách. Sú zadávané súťažné otázky, na ktoré žiaci písomne odpovedajú a lístočky s odpoveďou vhadzujú do košíka – vyžrebované správne odpovede sú nakoniec odmenené).

- vyhodnotenie nákupov – vždy dvojica z rodinky zdôvodní svoj nákup. Čo nakúpili, prečo to nakúpili, ako sa rozhodovali, aké priority pri nákupe zohľadňovali, aké mali pocity, stačil im finančný limit? Čo sme si mohli dovoliť kúpiť? Kedy som sa cítil lepšie? Ako Slováčok v zahraničí alebo domáci?

3.5 V. okruh aktivít priamo včlenených do vyučovacieho predmetu

Názov aktivity : Prírodná rovnováha

Téma: Spoločenstvo organizmov a ekosystém (upravené je možné použiť pri jednotlivých typoch ekosystémov)

Vek : žiaci V. ročníka základnej školy, predmet biológia

Čas : 45 minút

Cieľ zameraný na žiaka: popísať vzťahy v ekosystéme, prepojenosť jeho jednotlivých zložiek.

Pomôcky: knihy, časopisy, obrázky a výstrižky z novín venované ekológii, obrázky živočíchov, kresliace potreby

Postup: učiteľ vysvetlí pojem ekosystém. Žiaci na základe vlastných vedomostí popíšu známe ekosystémy – lúka, les, step, jazero, pole, akvárium. Spolu s učiteľom diskutujú o ekosystémoch, ktoré zahŕňajú človeka a jeho činnosť.

Učiteľ následne popíše limitujúce prvky prostredia, ktorých zmenou sa poruší rovnováha v ekosystéme: teplota, zásoba potravy, kyslík, voda, typ pôdy, možnosti úkrytu, atď. Vysvetlí termíny potravný reťazec a potravná sieť a vyzve žiakov, aby nakreslili vybraný potravný reťazec.

Otázky na zamyslenie:

1. Zmeníme ekosystém, keď ho postriekame insekticídom?
2. Sú niektoré živočíchy len škodlivé?
3. Aké zmeny nastanú v potravnovej sieti, keď sa ľudská populácia zdvojnásobí?

Názov aktivity : Biologická rozmanitosť

Téma : Životné prostredie (vybraný ekosystém podľa charakteru skúmaného prostredia v blízkosti školy)

Vek : žiaci V. ročníka základnej školy, predmet biológia

Cieľ zameraný na žiaka: pomenovať rastlinné a živočíšne druhy sledovaného ekosystému.

Pomôcky: kniha o drobných organizmoch, poznámkový zošit, písacie potreby.

Postup: učiteľ vyčlení kúsok územia v blízkosti školy. Žiaci si zhruba načrtnú sledovanú oblasť a študujú život na označenom území – všetky živé organizmy (pavúky, hmyz, dážďovky, vtáky, hlodavce, jašterice, byliny, kroviny, stromy). Do náčrtku zaznačia, kde bol ktorý organizmus pozorovaný a jeho názov. Nakreslia šípky medzi organizmami, medzi ktorými je nejaký vzťah.

Otázky na zamyslenie:

1. Od ktorých druhov organizmov je ľudstvo veľmi závislé?
2. Akú úlohu hrá prostredie pri zachovaní organizmov?
3. Ako ľudia obmedzujú a ničia ostatné organizmy?

Názov aktivity : Ohrozené živočíchy

Téma: Chránené živočíchy v blízkosti človeka – životné prostredie

Vek : žiaci VI. ročníka základnej školy, predmet biológia

Cieľ zameraný na žiaka: opísať príčiny ohrozenia vybraných druhov živočíchov.

Pomôcky: obrázky nasledujúcich živočíchov: holub sťahovavý, zubor európsky, orol skalný, vlk dravý, panda veľká, bobor európsky, leopard, morské korytnačky, kondor veľký, drop veľký, jašterica živorodá, aligátor americký, los európsky, vydra morská,

sokol sťahovavý, medved' biely, veľryby, korytnačka močiarna, rosnička zelená, norok európsky.

Postup: žiaci si preštudujú všeobecné charakteristiky každého z uvedených druhov. Učiteľ zdôrazní medzidruhové vzťahy týchto druhov. Žiaci skúmajú dôvody, prečo sú tieto druhy ohrozené.

Otázky na zamyslenie:

1. Majú ľudia nosiť kožuchy z ohrozených živočíchov?
2. Čo sa stane, keď je rovnováha v prírode narušená?
3. Môže byť vyhubený druh znovu obnovený?
4. Čo môžeme robiť, aby v prírode ostali zachované živočíchy a rastliny?
5. Čo sa stane s ľuďmi, keď všetky živočíchy vyhynú?

Názov aktivity : Kvapka vody I.

Téma : Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

Vek : žiaci I. stupňa základnej školy – Slovenský jazyk a literatúra(4.ročník),

Ciele zamerané na žiakov:

- pochopiť dôležitosť ochrany vody a životného prostredia s dopadom na blízke i vzdialené prostredie,
- vymedziť problém, analyzovať ho a hľadať riešenie,
- dokázať odlíšiť ľudovú rozprávku, autorskú rozprávku a povesť.

Čas: 45 minút

Pomôcky:

Interaktívna tabuľa, prezentácia na tému Voda v prírode, sivé a zelené kartičky pre žiakov na písanie, flipchart, fixky, lepidlo (lepiaca guma), čítanka pre 4. ročník.

Postup:

Evokácia (5 minút)

- na základe svojho postoja žiaci rozhodnú, či s tvrdením súhlasia: „Bez vody by som neprežil; každý má dostatok vody; môžeme piť akúkoľvek vodu; vodu potrebuje aj pôda; rastliny prežijú bez vzduchu; vzduchu máme dostatok; o prírodu sa musí starať každý z nás a podobne.“

Uvedomenie (30 minút)

- čítanie a rozbor textu: Ondrej Sliacky: O korytnickej liečivej vode (Čítanka pre 4. ročník základnej školy, str. 102),

- prezentácia: Voda – O čom sníva kamarátka Kvapka

- obsah prezentácie sa rozdelí do snímkov: Korytnica na mape Slovenska; Kde všade je voda; Kolobeh vody;

Čo videla Kvapka nad mestami a dedinami (znečistenie ovzdušia exhalátmi, smog, spaľovanie odpadu; znečistenie vody odpadovými vodami; znečistenie pôdy rôznym druhom odpadu); O čom snívala Kvapka (čisté a zdravé životné prostredie – ochrana prostredia a jej vplyv na čistotu vody); Čo by sme mohli urobiť my?

- učiteľ diskutuje so žiakmi počas prezentácie – Kde leží Korytnica? Podoby vody v prírode; Odkiaľ máme vodu?

Kedy môže byť voda liečivá? Aký je kolobeh vody v prírode? Čo vplýva na čistotu vody?

- po ukončení prezentácie a rozhovore vytvoria žiaci dvojice, učiteľ rozdá zelené a sivé kartičky a fixky,

- dvojice žiakov píšú na pripravené kartičky, čo ohrozuje čistotu vody (sivé kartičky) a čo prospieva prírode – aké by malo byť životné prostredie (zelené kartičky). Tieto kartičky dvojice prilepia na pripravené flipchartové tabule označené smajlíkmi – usmievavým a smutným – podľa kartičiek.

Reflexia (10 minút)

Po skončení aktivity nasleduje diskusia so žiakmi o znečisťovaní a ochrane vody všade na svete – dopad na bližšie i vzdialenejšie okolie – žiaci vysvetľujú svoje názory napísané na kartičkách.

Názov aktivity: Kvapka vody II.

Téma : Životné prostredie s ohľadom na globálne aspekty

Vek : žiaci IV. ročníka základnej školy, Vlastiveda/Výtvarná výchova/

Čas: 60 minút

Ciele zamerané na žiakov:

- uvedomiť si dôležitosť ochrany vody a životného prostredia s dopadom na blízke i vzdialené prostredie.
- chápať vzájomnú závislosť a prepojenosť rôznych oblastí sveta.
- vedieť vymedziť problém, analyzovať ho a hľadať riešenie.

Pomôcky: interaktívna tabuľa, prezentácia na tému Slovensko a svet, výkresy A3 s predkreslenými obrysami časti Európy, lepidlo, farebné časti z časopisov

Postup:

Evokácia (10 minút)

- nadväzuje na predchádzajúcu aktivitu – rozhovor so žiakmi o prečítanom texte z čítanky pre 4.ročník – O korytnickej liečivej vode (predchádzajúca aktivita),
- prezentácia Slovenska na mape sveta a Európy,
- počas prezentácie sa vedie diskusia so žiakmi na tému: Kde leží Slovensko? Čo je okolo Slovenska? Čo je to hranica a čo to znamená pre ľudí, zvieratá, vodu a vzduch? Čo znamenajú jednotlivé farby na mape? Kade a kam tečú naše rieky?

Uvedomenie (40 minút)

- žiaci sa rozdelia do 6 skupín, pričom každá skupina dostane farebné časti z časopisov, lepidlá a výkres A3, na ktorom bude slepá mapa časti Európy, ktorú si ako celok prezrú počas prezentácie. Slepá mapa i geografická mapa časti Európy zostáva ako názorná pomôcka po celý čas prezentovaná na interaktívnej tabuli,
- spolu so žiakmi vymenuje učiteľ jednotlivé farby na mape Európy a ich symboliku – voda, nížiny, pohoria,
- žiaci v skupinách vytvárajú časti jedného spoločného obrazu, v centre obrazu červenými farbami zvýraznia Slovensko a ostatnými farbami pevninu, moria a rieky, ktoré odvádzajú vodu z nášho územia do morí na S (sever) – Baltské more a JV (juhovýchod) – Čierne more,
- na záver skupiny spoja podlepením jednotlivé časti do jedného obrazu.

Reflexia (10 minút)

Po vytvorení spoločného obrazu – mapy Európy so Slovenskom v srdci Európy a zvýraznením riek, ktoré odvádzajú vodu z nášho územia, začne učiteľ diskusiu so žiakmi napríklad položením nasledujúcich otázok:

- Ako ovplyvňujeme čistotu a znečistenie vôd v blízkom okolí? Čo sa deje so znečistenou vodou, ktorá tečie v našich riekach? Má príroda hranice tak ako štáty? Ako je možné prispieť k ochrane vody a pôdy? Kto a čo môže znečistiť životné prostredie u nás? Môžeme aj my znečistiť vodu a životné prostredie v iných krajinách?

(upravené podľa zdroja: www.globalnevezdelavanie.sk)

3.6 VI.okruh aktivita na tému Človek a spoločnosť - šikana

Názov aktivity: Múr nápisov

Téma: jazyk a jazyková komunikácia , človek a zdravie , človek a jeho svet (1. stupeň) , človek a spoločnosť.

Vek : žiaci I., II. stupňa základných škôl

Ciele zamerané na žiakov: riešenie problémov, komunikatívne, sociálne a personálne, občianske kompetencie a kultúrne povedomie. Aktivita žiakom pomôže otvoriť komunikáciu o problematike šikanovania v triede. Ujasniť si svoje postoje k problematike šikanovania a naučiť sa formulovať svoje názory, kriticky myslieť a racionálne argumentovať.

Čas: 45 minút

Pomôcky: kartón alebo veľký hárok papiera predstavujúce stenu, biele a farebné papiere , fixky , lepidlo

Postup :

1. učiteľ rozdá žiakom biele papiere a požiada ich, aby samostatne napísali tri výroky začínajúci slovami : " Šikana je ... " . Každý výrok by mal vyjadrovať inú myšlienku a mal by byť napísaný na samostatný prúžok papiera .
2. Žiaci pracujú v skupinách po piatich. Postupne čítajú svoje výroky, vyradujú alebo spájajú tie, ktoré vyjadrujú príbuzné myšlienky a triedia ich do väčších skupín.
3. Učiteľ rozdá do skupín farebné papiere, na ktoré žiaci spíšu výroky, ktoré vyplynuli zo skupinovej práce. Tieto výroky potom skupina prilepí na svoju " Múr nápisov " (flipchartový papier, väčší kartón a podobne).

Reflexia :

Na záver aktivity si výroky spoločne prečítajú a zostaví sa spoločný " Múr nápisov " . Následuje diskusia o šikanovaní všeobecne alebo o konkrétnych príkladoch, ktoré vyplynú zo spoločnej práce . " Múr nápisov " je vhodné vystaviť v triede na dlhšiu dobu, najmä ak chceme s témou naďalej pracovať.

Poznámka:

Aktivitu možno použiť ako motivačnú pred projekciou filmu o šikane. Pomôže odhadnúť situáciu v kolektíve triedy. Ak sa podarí pri realizácii aktivít odhaliť v triede šikanovanie, je potrebné s ňou naďalej pracovať.

(upravené zo zdroja: Pike, G.; Selby, D.: Cvičenie a hry pre globálnu výchovu 1. Portál, Praha 2000)

Skúsenosť z praxe:

Aktivitu som využila v 7. triede v rámci práce so šikanovaním v jednom komplikovanom triednom kolektíve. Na začiatku hodiny žiaci reagovali na slová šikanovanie popisom činností, ktoré si pod pojmom šikana predstavujú (bitie, nadávky, vyhrážky, ohováranie, schovanie školských pomôcok a podobne). Po diskusii však sami začali o šikanovaní uvažovať, že je zbytočná, nič nerieši, je veľmi negatívna pre daného žiaka a spôsobuje mu traumatické zážitky, čo vedie k smútku a tým nechcenie chodiť do školy, čo napokon spôsobí problémy so záškoláctvom.

Určite odporúčam aktivitu zaradiť, či už samostatne ako motivačnú pred filmom napríklad Zkazená mládež - http://www.youtube.com/watch?v=fmlABtw_A0Q alebo v rámci dlhšieho bloku.

ZÁVER

Vo svojej práci som sa zamerala na základné informácie o globálnom vzdelávaní, jeho stručnú charakteristiku, postavenie v spoločnosti. Mojm zámerom bolo, aby som poskytla námety aktivít a skúsenosti z praxe, ktoré majú napomôcť sprostredkovať prostredníctvom učiteľa mnohé informácie a bolo možné ich začleniť buď do vyučovacieho procesu alebo sa im venovať v mimoškolskej činnosti.

Uvádzam aj aktivity začlenené do konkrétnej témy učiva, napríklad pre predmety biológia, slovenský jazyk pre 4.ročník, vlastiveda či výtvarná výchova podľa vzdelávacích štandardov.

Žiaci sú veľmi vnímaví, empatickí a otvorení voči novým poznatkom. Prostredníctvom zážitkového učenia, hier a rôznych tvorivých aktivít zameraných na jednotlivé oblasti sa rozvíjajú u nich také kompetencie, ktoré im umožnia poznať a pochopiť problémy súčasného sveta a budú ich môcť využívať vo svojom ďalšom živote.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. CÁROVÁ, T., MISTRÍK, E., ŠEMRINCOVÁ L., a kol. 2012. Globálne vzdelávanie na základných školách Výtvarná výchova, Hudobná výchova a Výchova umením, metodická príručka pre učiteľky a učiteľov 2. stupňa základných škôl, Človek v ohrození, o. z., ISBN 978-80-970900-1-2
2. FAZEKAŠOVÁ, D. et al. 2007. Inovatívne prístupy k problematike environmentálnej výchovy. 1. vydanie. Prešov : Rokus. ISBN 978-80-89055-73-9.
3. FOUNTAINOVÁ, S. 2007. Vzdelávanie pre rozvoj. Učiteľov zdroj pre globálne učenie. Prešov : Metodicko-pedagogické centrum, 2007. ISBN 978-80-8045-480-7.
4. HIPŠ, J., ĎURIŠOVÁ, P. 2006. Svet je len jeden. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja, 2006. ISBN 80-7164-420-X.
5. KLINEC, I. 2002. Globálne prognózy [online]. 2002. [cit. 09-02-2013]. Dostupné na internete:<<http://www.akademickyrepozitar.sk/sk/repozitar/globalne-prognozy-globalne-vizie-globalne-strategie-pre-3-tisicrocie.pdf>>.
6. KRONEGGER S., MRAK K., SUŠA R., 2010. Príručka globálneho občianstva 1. Slovenské centrum pre komunikáciu a rozvoj, n.o., Ľubľana 2010. ISBN: 978 - 80 - 970163 - 2 - 6.
7. LYSÝ, J. /Ed./. 2007. Globálne rozvojové vzdelávanie (učebné texty). Bratislava : ALBUM,2007. ISBN 978-80-968667-7-9.
8. MARÁDOVÁ, Eva. 2007. Úlohy k environmentálnej výchove ve výuce výchovy ke zdraví v základním vzdělávání. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta.
9. NÁDVORNÍK, O., VOLFOVÁ, A. /Ed/. 2004. Společný svět. Praha : Člověk v tísni, 2004. ISBN 80-903510-0-X.
10. PADO, R., 2002a. Voda pre život. Liptovský Mikuláš : OZ TATRY.
11. PADO, R., 2002b. Odpad – surovina alebo hrozba. Liptovský Mikuláš : OZ TATRY
12. PIKE, G., SELBY, D. 2000. Cvičení a hry pro globální výchovu. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-369-2.
13. PIKE, G., SELBY, D. 2000. Cvičení a hry pro globální výchovu 2. Praha : Portál, 2000. ISBN 978-80-7367-630-8.
14. PRICE, J. a kol. 2007. Myslite globálne! Príručka základných zručností k aktívnemu globálnemu občianstvu. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja, 2007. ISBN 978-80-7164-441-5.
15. RUŽEK, I. et al. 2009. Geografi a pre 5. ročník základných škôl. 1. vydanie. Harmanec : VKÚ, a. s. 80 s. ISBN 978-80-8042-571-5.

16. SKALICKÁ, P. /Ed./, BLAŽKOVÁ, B. /Ed./. 2012. Náš spoločný svet. Praha : Človek v tísní, 2012. ISBN 978-80-87456-34-7.

17. SUCHOŽOVÁ, E. 2007. Globálne rozvojové vzdelávanie v edukačnej praxi ZŠ. Prešov : Metodicko-pedagogické centrum, 2007. ISBN 978-80-8045-505-7.

Internetové zdroje :

18. Dôvodová správa k Národnej stratégii globálneho vzdelávania na roky 2011 – 2015 (pracovný materiál odbornej skupiny pre tvorbu národnej stratégie) Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 – 2016 [online].

19. https://www.mzv.sk/sk/zahranicna_politika/oficialna_rozvojova_pomocslovenska_rozvojova_pomoc

20. <https://www.oecd.org/dac/peerreviews/specialreviewoftheslovakrepublicsdevelopmentcooperation2011.htm>

21. <http://www.globalnevzdelavanie.sk>

22. <http://www.bohatstvonarodov.sk/o-nas/>

23. <http://www.slovakaid.sk/wp-content/uploads/2013/02/NP-ODA-2013.pdf>

24. <http://www.varianty.cz/index.php?id=18/>

25. <http://www.varianty.cz/static/grv.php>

26. <http://www.zivica.sk/svetvnakupnomkosiku/>

27. <http://rozvojovevzdelavanie.sk>